

עוד בענינים מסתעפים הנוגעים לדין ביטול בממון – ע' בספרים המצוינים במעילה יח (ביטול בממון הקדש); עין יצחק כו; באר יצחק לא; חדושי הגר"ד בנגיס ח"ב ס,י (ביטול בשקלי הכהנים ובהקדש); שערי ישר ג,כב; בית האוצר מערכת ב יח,טו-טז.

יטעמא מאי אביי אמר גזרה שמא תעשה עיסה בשותפות. אף אם נוקטים תחומין דרבנן [וי"א שבכלים לדברי הכל דין תחומין דרבנן. ע' מג"א תד סק"ה בהגר"א וישוע"י שם], והרי מבואר בגמרא (לעיל לו:) שאין לגזור אטו יציאה חוץ לתחום אם תחומין דרבנן – נראה שכאן גזרו כי לא רצו חכמים לחלק בין צורות שונות של שותפות בעיסה, והשוו שותפות מחמת מים ומלח לשותפות בקמח.

דף לט

זשל אנשי אותה העיר כרגלי אנשי אותה העיר. ע' מש"כ לעיל לח.

(ע"ב) 'לרחוץ הכי נמי, הכא במאי עסקינן למלאות; מר מדידיה קא ממלא ומר מדידיה קא ממלא'. ומה שאסרו להם להכנס לחצר, ואין אומרים זה נכנס בשלו וזה נכנס בשלו – אפשר להעמיד כשנכנס לחצר כולה, דומיא דלרחוץ [ואולם באמת אין תירוץ הגמרא קיים למסקנא אלא נאמר כדחיה בעלמא, הלכך אין סומכים על תירוץ זה אלא על המבואר בסוגיא במקומה, במסכת נדרים] (בעל המאור). והראב"ד כתב שאין צריך להעמיד כששתמש בכל החצר כי לעולם הכניסה לחצר כמוה כרחיצה בתוך הבור, לפי שאין החצר נחלקת בשעת השימוש בה, ואינו דומה למילוי מים שכשהוא דולה ממנו כבר הוא נחלק ואומרים 'ברירה'.

יתכן ולדעת בעל המאור האיסור מתחיל כבר בדלייה מהבור, והרי פעולת הדלייה נעשית בבור קודם חלוקת המים, ודומה לכניסה לחצר, ואילו להראב"ד האיסור אינו אלא בשימוש במים, וזה כבר לאחר חלוקה. או סובר הראב"ד שהדליה מותרת לפי שנעשית כאחת עם החלוקה.

'אלא הכא במגביה מציאה לחבירו קא מיפלגי, מר סבר קנה ומר סבר לא קנה. ארבעה פירושים יש כאן:

לרש"י, בין לרב נחמן בין לרב ששת לא קנה זה שהגביהו עבורו אלא כאשר הגיעה המציאה לידי, אך לא בהגבהתו של זה; במה נחלקו – לרב נחמן המגביה עצמו לא קנה הלכך דין המים כרגלי מי שנתמלאו לו כי הוא הזוכה בהם לראשונה, בהגיעם לידי, ולרב ששת המגביה קנה תחילה, הלכך כרגלי הממלא. הרז"ה מפרש שלרב נחמן זה שהוגבה עבורו וזה במציאה למפרע משעת הגבתו של זה [ושאמר רב נחמן בבבא-מציעא המגביה מציאה לחברו לא קנה חברו – היינו כשלא הגיעה לידי לבסוף]. ולרב ששת לא זכה הלה למפרע.

לפירוש רבנו תם, לרב נחמן המגביה מציאה לחברו לא קנה חברו עד שתגיע לידי, ולרב ששת קנה חברו מיד, וכיון שקנה מכחו של זה [דמגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה], לכך המים נדונים כרגלי הממלא, שעל ידו קנה חברו. (בבאור שיטת רבנו תם, ע' בשיטה מקובצת; חדושי רבי אריה לייב מאלין ח"א פח). ורשב"ם פירש שלרב נחמן קנה מי שנתמלאו לו מיד [כי בשאיבת המים אין חובה לאחריים, שיש מים רבים לכולם, ואין זה דומה למגביה מציאה לחברו שמפני שהוא חב לאחריים לא קנה חברו] ולרב ששת לא קנה. [ומהר"ם מרוטבורג נקט שלרב נחמן קנה חברו אפילו במקום שחב לאחריים, וחזר בו רב נחמן

ממה שאמר בבא-מציעא (י). וכן פסק להלכה. ע' בשו"ת מהר"ם תשסא, שכה, ובדפוס לבוב סה]. יש לבאר סברת רב ששת לפרושי רז"ה ורשב"ם, אמנם לא קנה זה שנתמלאו לו מיד אבל הלא בהגיעם לידו קנה וא"כ הוא זכה במים ביום טוב תחילה ומדוע דינם כרגלי הממלא. וצריך לומר כיון שהממלא יכול היה לקחתם לעצמו עד שנתן לחברו, עומדים המים ברשותו ואעפ"י שלא קנאם ממש. ואפשר שזו כוונת הראב"ד בהשגות על המאור.

'מי שהיו פירותיו בעיר אחרת וערבו בני אותה העיר להביא אצלו מפירותיו – לא יביאו לו...'
מבואר שלא הותר איסור תחומין ביו"ט לצורך אוכל נפש, גם כשהפעולה נעשית באוכל עצמו [ולא רק בהליכת האדם אליהם מחוץ לתחום, שהיה מקום לדונו כ'מכשירי אוכל נפש' כמו שכתב בהגהות 'קרני ראם' למהרש"א בכתובות ז].

והחתם-סופר (או"ח קמט) הסביר שאיסור תחומין אינו שייך לאיסור מלאכה אלא שם נפרד לו, על כן אינו כלול בכתוב אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם – שזה מדבר בענין שלמעלה: כל מלאכה לא יעשה בהם, ולא באיסורים אחרים. ואולם לפי מה שנראה להוכיח מדברי התוס' והרא"ש שגם תחומין נכללים בשם 'מלאכה' (ע' במובא לעיל לו: וע"ע בשו"ת עמודי אור יד), על כרחנו ליתן טעם אחר. ונראה לבאר על פי דברי הרמב"ן (לעיל כד – לענין איסור קצירה וצידה ביום טוב), לא התירה תורה מלאכת אוכל נפש אלא באוכל שהוא ברשותו של אדם ומזומן לו לאכילה, אבל כגון צידת בעלי חיים שאינם ברשותו, וכן עקירת דבר מגידולו – לא. וכמו כן יש לומר, דבר שהיה מחוץ לתחום אינו מוכן ומזומן לו לאכילה ולא הותרה בו מלאכת אוכל נפש (עפ"י קהלות יעקב ביצה כ).

– דעת כמה מהראשונים היא שפירות וכלים שבעליהם שוהים בשבת חוץ לתחום – אין להזיזם ממקומם, מפני שהם נגררים לגמרי אחרי בעליהם והרי אסור לו לצאת למקום זה. ואולם יש אומרים (כן נראית דעת רש"י ועוד) שבאופן זה קנו הפירות שביתה במקומם. ולכך אסור לבני העיר הזו להביאם לבעליהם – כי אינם נמשכים אחר אנשים אחרים, לילך עמם על סמך עירובם אלא יש להם אלפים אמה בלבד ממקום שהם מונחים שם (עפ"י המאירי כאן. ובשו"ת שבט הלוי ח"ט ט עט) החשיב שיטה זו לעשות ספק, כמובא לעיל).

דף מ

'מי שזמן אצלו אורחים לא יוליכו בידם מנות'. פרש"י: לא יוליכו לאחר סעודה מנות לביתם לצורך הלילה. מכאן ומעוד כמה מקומות הוכיח בספר חיי אדם (קנג,ו) שהבאת דבר מיום טוב לחברו אינה בגדר הכנה האסורה. ומ"מ לצורך חול או לדבר הרשות – כתב – אין לנו ראייה להתיר.
וע' ביוסף דעת עירובין (לט). שלכאורה נראה על פי דברי הגמרא שם שאם המעשה אינו מוכיח שמכין לצורך מחר יש להתיר, עכ"פ לענין דבר מצוה כגון הולכת סידור תפילה לבית הכנסת, שהרי יכול להשתמש בו מבעוד יום ואין המעשה ניכר מצד עצמו שמכין לצורך הלילה, ואולם בספר שמירת שבת כהלכתה (כה,עד) כתב להתיר רק אם יתפלל בו קצת בו ביום. וצ"ע.
ומ"מ כשמוכת הדבר שעושה לצורך אחר השבת, אפילו הוא יום טוב ודבר מצוה – אפשר שאסור [ואין הוכחה מהורדת הכלים מהסוכה ביום טוב, שאין זה מעשה עם צביון הכנה אלא מחזיר הכלים לביתו]. ולפי"ז אפשר שאסור להוליך הפסח שנשחט בשבת הביתה עד הלילה גם אם יערבו את העיר [גם נראה שהוא מוקצה, אלא שהוא כבר נתון בידו]. וכן יש לדקדק מלשון המשנה (ע' פסחים סד:).